

k tomu ani schopnosti, třeba to o sobě z nemístné skromnosti v úvodě praví. Je to zajisté jen v prospěchu věci, kritisuje-li se ústava i co do obsahu. Jen tak dospějeme k revisi ustanovení ne právě vhodných, jakých je v zákonech našich následkem spěchu dosti veliký počet. Za příklad posloužiti mohou na př. trestní ustanovení týkající se deliktů proti volebnímu řádu pro poslaneckou sněmovnu i jiným zákonům, vztahujícím se k volbám. Za přečiny se tam na př. prohlašují delikty, jichž spáchání nemá vůbec žádného významu (škrtnání ve volebních listcích); také kategorisování trestných činů tam uvedených není promyšleno. A takových míst dalo by se v ústavě naší najíti více.

Zpracování látky není u spisovatele všude stejně podrobné. Že se některých věcí dotýká jen všeobecněji, to vysvětluje v úvodě tím, že příslušná zřízení nejsou ještě uvedena v život (na př. zřízení župní), takže nám schází zkušenost.

Vítáme knihu prof. Weyra jako velmi cennou pomůcku informující o naší ústavě.

Karel Kladlec.

Národní hospodářství.

Barnich G., *Essai de politique positive basée sur l'énergétique sociale de Solvay.* (Brusel, str. 410.)

G. Barnich, ředitel Solvayova institutu, pokusil se sestaviti hlavní zásady Solvayovy, uložené ve velmi četných jeho publikacích, v systém pozitivní politiky. Dlužno předeslati, že Barnichova práce byla skutečně nesnadna, neboť Solvay propagoval své názory neúnavně, v belgickém senátu i tiskem, nehledíme-li ani k tomu, že Solvayova metoda badání se podstatně liší od method většiny moderních národohospodářů a sociologů. Barnichova kniha spadá sice do oboru sociologie, nikoli však výlučně a vzbudí jistě živý zájem i mezi pracovníky národohospodářskými.

Solvay nebyl spokojen s dosavadními methodami. Dle jeho názoru jsou systémy národohospodářské i sociologické přeplněny popisným materiálem a zákonů, jež by měly platnost skutečně objektivní, jest dosud tak málo, že praktické jich použití jest velmi nejisté, což zdiskreditovalo v prvé řadě sociologii. Elle n'avance pas, praví o ní Waxweiler. Platnost většiny zákonů národohospodářských (zejm. pokud se týkají výrobního kapitálu) i sociologických jest odpůrci popírána, ježto nebylo dosud nalezeno hledisko zaručující objektivnost vědeckého postupu v míře co možná nejvyšší.

Solvay sám akceptoval pouze hledisko dané poznatky věd přírodních. K tomuto stanovisku Solvayovy školy nutno poznamenati, že se liší od běžného pojmání sociologie, jak pokud jde o methodu, tak i pokud jde o předmět.

Z druhé části Barnichovy publikace (*L'énergétique sociale de Solvay*) jasně nám vysvítá úzká ideová spřízněnost se skupinou naturalistickou, propagující t. zv. »l'organicisme« a k níž

náleží De Greef, Holbach, Lilienfeld a též Schäffle. To dlužno konstatovati přes to, že B. se oficiálně této skupiny straní a přiznává odpor, vzniklý proti ní (str. 55.). Jest to zejména De Greef, jehož se častěji dovolává. Ve třetím dílu (*L'énergétique sociale appliquée*) uvádí autor hlavní zásady Solvayovy pozitivní politiky a předesílá »základní postulát«, z něhož jednotlivé principy vyvozuje (str. 188): Pour atteindre à son but, pour assurer la continuité et la perpétuation de son action dégradatrice, la cellule, réaction chimique vivante, se constitue préalablement dans son milieu propre, en limitant son champ d'action, sa selforganisation élémentaire. Puis, pour mieux assurer sa perpétuation, elle a, en vertu de la loi du groupement progressif, une tendance à accroître sa complexité et donne lieu à l'être pluricellulaire, à l'homme, aux sociétés, à la société. Elle a enfin une tendance à perfectionner conformément à la loi du progrès obligé. De ceci résulte que l'organisme social pose une question de self-organisation, une question de fonctionnement, une question de perfectionnement.

Tímto postulátem jest určen i obsah Solvayova systému, studujícího jednak otázky společenského řádu ve vlastním slova smyslu (obor sociologie), jednak otázky, jež možno shrnouti pod společný název »sociální politiky« a jimiž v převážné většině se zabývá národní hospodářství. Prvé týkají se struktury společenského organismu, druhé týkají se jeho činnosti a jeho zdokonalování. Konečně analysuje Solvayova »pozitivní politika« podmínky právní organisace mezinárodních styků, zřízení Společnosti národů a Ústavy světové. Akčním hlavním prostředkem jest státní norma, zákon, jehož platnost ovšem jest velmi relativní. Ku řešení sociálních požadavků používá S. poznatků, zjištěných sociologií.

Jeho pozitivní politika se nestotožňuje se sociologií, ona však ani nestotožňuje sociologii s vědami přírodními, zejména — jak by se mohlo zdáti — s biologií. Jeho system jest energetikou, vztahující důsledně všechny principy (na př. Mayerův zákon o zachování energie, Carnotův o přeměňování energie atd.) na jevy společenského života. Jest však jisto, že S., ač se velmi často svými názory blíží Lilienfeldovi, přece zachovává správnou linii mezi psychologií a biologií. Zkoumáme-li na druhé straně poměr jeho politiky ku národnímu hospodářství, vidíme, že jeho system vede ku zdůraznění zásadní příbuznosti zákonů národohospodářských se zákony sociologickými a to jest mi důvodem, proč jsem přesvědčen o tom, že Solvayova škola a zvláště jeho bruselský ústav brzo se uplatní i v národohospodářské theorii.

Jak jsem již uvedl, vyvozuje Barnich z hořejšího základního postulátu jednotlivé principy, k nimž vede Solvayova koncepcie a jež mají tvořiti prvky pozitivní politické vědy. Zaznamenávám stručně hlavní z nich, pokud souvisí s národním hospodářstvím. Většina spadá do oboru sociální politiky.

Vedoucím principem jest t. zv. »produktivism«, žádající udržení

produkce na posledním niveau (není-li možno ji zvýšiti), co nejdokona-
nějším využitím fysioenergetických a psychoenergetických schopností
průměrného člověka. Národní výrobu nutno organisovati, lépe než do-
sud, za vedení Nejvyšší hospodářské rady. K tomu podotýkám, že tento
hlavní princip nebyl ani Solvayem podrobněji propracován, ani Barni-
chem v jeho knize zrovna šťastně formulován. U nás působí k uskuteč-
nění tohoto cíle Masarykova Akademie Práce s připojenou »Jednotou
Přátel M. A. P.« a státní Hospodářská rada.

Korrelátem produktivismu jest princip zvaný »Le princip du
Capacitariat«, založený na zmíněném naturalismu Solvayovu.
Barnich zkoumá, dosti podrobně, pokud souvisí sociální pokrok s po-
stupem a rozšířením (progression et diffusion) lidského vědění povšeč-
ného i odborného a dochází k tomuto závěru:

»La Vie courante d'un peuple représente expressément ce
qu'est, au moment considéré, son savoir généralisé et par suite
l'état de diffusion de son bien-être, c. à. d. ce qu'est son bien-être réel
même; et sa Pensée courante représente ce qu'est son savoir
spécifié et ainsi ce que ce peuple est dans son état de progression
du bien-être, c. à. d. ce qu'il veut en bien-être potentiel on réel futur«
(str. 239). Neustálé zvyšování lidského vzdělání vede dle autora ku tvo-
ření »elity« mezi jednotlivci na výrobě účastněnými. Takovým »l'homme
d'élite« jest, kdo si získá a udrží: tvořivou invenci, úsudek a schopnost
k práci. Jest zajímavo, že silně vyvinuté sociální smýšlení Solvayovo
nezdá se býti v rozporu s tímto jeho názorem.

Ku zvýšení produkční schopnosti průměrného člověka (l'homme
moyen), jenž obyčejně velmi trpí denním bojem o existenci, je nutno
dle názoru Solvayova uzákoniti t. zv. »L'égalité au point de dé-
part« (l'égalité à l'entrée dans la vie sociale). O poměru Solvayovu
k socialismu zmíním se ještě doleji, zde uvádím jen k vůli zajímavosti,
že této rovnosti chce S. dosíci sociální daňovou politikou. Navrhuje
totiž kombinaci daně dědické s daní z příjmu: daň z příjmu by byla
z počátku ukládána na př. každý druhý rok, dále však pouze každý
pátý, potom každý desátý rok, za to daň dědická by pohltila většinu
pozůstalosti. Tento daňový system nazval S. »l'impôt successoral réi-
téré, unique et fin de vie«. Výnos fiskální jest mu ovšem jen sekundár-
ním cílem.

Sociální otázky vyvolávané nezaměstnaností v případě vleklých
průmyslových krisí daly Solvayovi podnět k vytýčení další zásady,
zvané »Le princip du Chômage Capacitariat«. Ku mate-
riální státní podpoře nutno připojiti fakultativní vyučování mladších
nezaměstnanců v oborech, v nichž jest nedostatek pracovních sil, při
čemž zařazování by se dalo ve shodě s požadavky a poznatky moderní
psychotechniky. Zprostředkování práce nutno organisovati na podkladě
mezinárodním, zejména pro práce saisonní.

K důslednému provádění shora uvedeného »produktivismu« ne-
stačí, aby stát liberální obchodní politikou podporoval národní pro-
dukcii, stát musí býti na většině průmyslových a obchodních podniků

súčastněn jako podílník, zejména jako akcionář. Participoval by na zisku v poměru svého vkladu, aniž by však zasahoval do obchodního vedení mimo valnou hromadu. Solvay navrhuje socialisaci ze spodu jako přífící se organickému vývoji a navrhuje »socialisaci svobodnou«.^{*)} Stát by přijímal peníze (vydávaje za ně dluhopisy záručitelné přibližně stejně jako státní renty) a ukládal by je do starých i nových podniků zakoupením akcií, asi dle vzoru anglických »trustees«. Solvay doufá, že bylo by možno vyhnouti se účasti na spekulacním zakládání při vhodné kontrole a risko by se zmenšilo právě účastí státu na většině podniků. Proto vypracoval i dosti podrobný návrh na zřízení »Caisse Générale dite de libre socialisation«, jejíž národohospodářský význam by nebyl prý menší významu cedulové banky. Předpokladem celé akce byla by ovšem rigorosní revize zákonů o obchodních společnostech, bránící spekulacnímu zakládání obchodních společností na škodu neinformované veřejnosti. Zakladatelé byli by zavázáni podržeti své podíly několik let, t. zv. apports bylo by dovoleno platiti teprve po zajištění přiměřené dividendy atd.

Pokud jde o obchodní politiku jest Solvayova škola přirozeně zásadním přívržencem a obhájcem volného obchodu a liberální smluvní politiky. Ochranářství jest Solvayovi politikou reakcionářskou a proto antiproduktivistickou. Barnich žádá za účelem uvolnění směny dokonce zmezinárodnění syndikátů hlavních výrobních odvětví.

Otázkami obchodní politiky zabývá se však autor velmi stručně, podobně i distribucí statků, nepodávaje ostatně nic nového. Žádá distribuci dle formule »à chacun selon sa productivité sociale utile«, v podstatě úplně totožné se starým socialistickým »à chacun selon son travail«. Jinak kloní se S. ku socialismu Vanderveldovu, přijímaje hlavní zásady jeho díla »Le collectivisme et l'évolution industrielle«. Socialistické smýšlení Solvayovo dochází v hořejších principech výrazu úplně jasného. Jest známo, že právě Vandervelde r. 1903 označil v belgickém »Le Peuple« («Apropos d'une conférence de Jaurès») Solvaye přímo jako saint-simonistu (un saint-simonien authentique tout en se disant libéral) a možno říci, že se nemýlil!

Není možno zde reagovati na jednotlivé principy Solvayovy, podobně jako jen, že některé z nich — tak jak zatím byly formulovány — blíží se utopiím, na př. jeho systému comptabiliste, mající odstraniti peníze zavedením jakéhosi všeobecného odúčtového systému, kdežto jiné z nich byly již v posledních letech v různých státech řešeny, s úspěchem větším či menším. Jest však úkolem Solvayova ústavu, aby uvedl směle plány svého zakladatele v soulad se skutečností a s vlastní methodou, od níž se S. sám namnoze uchýlil a dále, aby mnohé zdravé myšlenky Solvayovy podrobněji propracoval. Zdá se, že Barnichovo vedení ústavu dává v tomto směru dobrou záruku. I to musíme mít na paměti, posuzujeme-li Barnichovu publikaci.

Dr. Antonín Hamann.

^{*)} Blíží v jeho publikaci »La Théorie des échanges et la Notion du productivisme social« v Annales de l'Institut des Sciences sociales, Brusel 1900.